

ZALA MEGYEI MÚZEUMOK IGAZGATÓSÁGA

8900 Zalaegerszeg, Batthyány u. 2.
Levél cím: 8901 Zalaegerszeg, Pf.: 176.
Tel: (92)314-537, Fax: (92)511-972
e-mail: muzeum@zmmi.hu

Zalaegerszeg, 2011-08-25
Ügyintéző: Béres Katalin
Iktatószám:
Tárgy: Szakmai beszámoló

Két nemzet hőse, Asbóth Sándor

2010. október 9. – 2011. május 8.

2010. december 19-én ünnepelte Zala megye a keszthelyi származású Asbóth Sándor születésének 200. évfordulóját. A reformkor vízmérnökének, a szabadságharc mérnökkari tisztjének, s az amerikai polgárháború tábornokának emléke napjainkra kikopott a hazai történelmi közgondolkodásból, Zalában is leginkább szülővárosa tartotta számon. Alakjának felidézésére, emlékezetének megújítására Zala megye Önkormányzata 2010-et Asbóth emlékévként nyilvánította, konferenciával, új emlékművel, középiskolásoknak rendezett vetélkedővel idézte meg újra Keszthely város szülőttének alakját, s ennek keretében, az Önkormányzat ajánlására rendezte meg a Göcseji Múzeum a **Két nemzet hőse, Asbóth Sándor** című időszakos kiállítást. A tárlat a keszthelyi Balatoni Múzeumban nyílt meg 2010. október 9-én, majd a Budapesti Hadtörténelmi Múzeumban, végül Zalaegerszegen, a Göcseji Múzeumban került bemutatásra.

A két nemzet hőse, Asbóth Sándor című kiállítás kronologikus rendben mutatta be hőse életútját, pályafutásának fontosabb csomópontjait 10 egységes stílusú, digitálisan szerkesztett, képi ábrázolásokat, valamint eredeti dokumentumokat tartalmazó, magyar és angol nyelvű tablón dolgoztuk fel.

A kiállítóterem bejáratától jobbra eső falán az életpálya első szakaszát jelenítettük meg. Az első tablón a főszöveget, a másodikon Asbóth Sándor életének legfontosabb eseményeit és állomásait összefoglaló biográfiát olvashattak a látogatók.

A kiállítás főszövege:

200 éve, 1810. december 19-én Keszthelyen született Asbóth Sándor. Angol eredetű, de magyar nemességet szerző családja generációiból számos kiváló ember emelkedett a nemzet legjobbjai közé. Az édesapa, Asbóth János a keszthelyi Georgikon tanáraként egyik alapítója volt a Helikoni Ünnepségeknek. Fiai közül Sándor mérnöknek tanult, s ekként közreműködött a reformkori - a haza felemelkedését szolgáló - nagy építkezéseken, az Al-Duna szabályozásánál, a Lánchíd építésénél. Nevét mégis katonaként írta be történelmiünkbe.

Mozgalmas és megpróbáltatásokkal teli életét két nemes tulajdonság jellemezte, a szabadságszeretetet és a hűség.

Az ország függetlenségéért, az emberi és polgári szabadságjogok kivívásáért lett a szabadságharc katonája, majd az amerikai polgárháború tábornoka. Hűséggel szolgálta Kossuthot, követte őt az emigrációba, s míg a szabadságharc újrakezdésének reménye élt, ő volt a kormányzó amerikai megbízottja. Szülőhazájához is hű maradt, támogatta száműzetésben élő honfitársait, figyelemmel kísérte Magyarország sorsát - utolsó leveleinek egyikében fogalmazta meg örömét afölött, hogy a „forrón szeretett” haza „tizennyolc évi férfiasan higgadt tűrés után valahára békésen kivívja ősi alkotmányos állását.” Mérnökként és katonaként becsülettel szolgálta új hazáját, hűségéért, bátorságáért lehetett Abraham Lincoln megbecsült tábornoka, majd az Egyesült Államok argentínai és uruguayi nagykövete. Buenos Airesben hunyt el, 1868. január. 18-án. Sírja az arlingtoni katonai temetőben található - két nemzet őrzi emlékét.

A 3.-5. tablón a családjára, iskoláira, valamint mérnöki pályafutására vonatkozó fotókat, dokumentumokat helyeztünk el. A harmadik tablóra többek között szüleinek portréi (édesapja a keszthelyi Georgikon tanára, a Helikoni Ünnepek megszervezője volt), születési bejegyzése a keszthelyi plébánia anyakönyvéből, az angol eredetű család leszármazási táblája került. A negyediken diákéveit idéztük meg: Selmecbányát és az ottani diákéletet ábrázoló fotókkal, a mérnökképzést segítő tankönyvekkel stb. Az ötödik tablón a fiatal vízmérnök jelent meg, fontos kapcsolataival; a neki többször is munkát adó gróf Széchenyi Istvánnal, az Al-Duna szabályozási munkáit vezető Vásárhelyi Pállal. A bemutatott dokumentumok közül kiemelkedik az az 1837. október 12.- kelt, Nemzeti Múzeumban őrzött bizonyáglevél, amelyben Széchenyi igazolta Asbóth kiemelkedő tevékenységét az Al-Dunánál végzett folyószabályozásban. Mérnöki tevékenységének következő állomását, a Lánchíd építését, a Lánchíd egyik tervrajzával jeleztük, a szabadságharc előtti utolsó polgári foglalkozásának színhelyét, a temesvári főteret ábrázoló Roboch híres metszetével.

A tablókon részletes tárgyfeliratok értelmezték a látottakat, hosszabb magyarázó szövegek helyett a témához kapcsolódó, Asbóth Sándortól származó vagy róla szóló idézetek voltak olvashatók. Felettük a falon fotófríz futott végig, bemutatva azon települések korabeli ábrázolásait, ahol Asbóth Sándor megfordult. Az első öt tabló felett Keszthely, Zombor, Selmecbánya, Pest-Buda és Temesvár képét helyeztük el.

A kiállítás első öt tablón bemutatott tematikájához két, a térbe helyezett asztaltárló kapcsolódott. Az elsőbe az édesapa, Asbóth János georgikoni tanár halotti címere, a

másodikba az esztergomi Vízügyi Múzeum jóvoltából korabeli mérnöki szerszámok: kettős szögtükör, vízsebességmérő, vászon mérőszalag, szintezőműszer és félkörös szögfelrakó kerültek.

Aszóth Sándor mérnöki tevékenységét egy exteriőr segítségével is kiemeltük. A megjelenítés módja: 3x2 m-es, a pesti Duna-parton szintezési munkát végző reformkori mérnököt ábrázoló színes fotónagyítás előtt, dobogón korabeli mérnöki viseletbe (rekonstrukció) öltöztetett bábú állt, kezében a Lánchíd egyik tervrajzáról készült másolattal.

A második kiállítási egység már a szabadságharc mérnökkari tisztjét idézte. **A hatodik tablón** Vetter Antal, Klapka György és Görgey Artúr portréi láthatók az érdeklődők, az általuk vezényelt katonai alakulatokban, mint mérnökkari tiszt szolgáltatta Aszóth a szabadságharc ügyét. A tablón és a hozzá kapcsolódó tárlóba elhelyezett dokumentummásolatok arról is tanúskodtak, hogy nemcsak mérnökként, hanem bátor katonaként is megállta a helyét. Than Mór közismert csataképei közül azok fotóreprodukcióit helyeztük a falra, amelyekben Aszóth

is részt vett, így a kápolnai, nagysallói és komáromi ütközetek ábrázolásait. A frízbe Debrecen, Szeged és Arad korabeli képe került. Itt állítottuk ki a Balatoni Múzeumban őrzött nemzetőrdobot és egy negyvennyolcas ágyú és lőszerkocsi modelljét. Dobogón álló, viseletrekonstrukcióba öltöztetett bábuk segítségével mutattuk be a szabadságharc két katonáját: a barna atillába és kék nadrágba öltöztetett, hátán borjút, kezében puskát tartó honvédet és a 9. Miklós huszárezred egyenruháját viselő kardos, csákós, tarsolyos huszárt.

A két bábú mellett, már a bejárattal szemközti falon Ruttkayné Kossuth Lujza igazolásával ellátott Kossuth portrét helyeztünk el, ugyanis 1849 nyarától Asbóth az ő közvetlen közelében, mint a kormányzói hivatal katonai osztályának vezetője szolgált. Élete egy időre összefonódott a kormányzó sorsával. A Kossuth portré mellett a szabadságharc fegyvereiből állítottunk ki egy vitrinre való, köztük olyan érdekességet is, mint a Kossuthnak tulajdonított díszes pisztolyt.

A bejárattal szemközti fal ajtónyílására burkolat került. Itt, a kiállítás központi helyén mutattuk be az Asbóth Sándorról, mint a magyar szabadságharc tisztjéről készült egyetlen – utólag készült - ábrázolást, a Somogyi Győző festőművész által a Magyar Hősök Arcképcsarnoka című sorozatában elkészített portrét.

A festmény mellett jobbról már egy újabb témával, Asbóth Sándor életének újabb korszakával, az emigráció éveivel szembesülhetett a látogató. A frízben az emigráció állomásait, a korabeli Vidint, Sumlát és Kütahyát ábrázoló képek kerültek. A **hetedik tablón** látható portrészorozatok az emigráció híres és kevésbé ismert személyiségeinek állítottak emléket. Különösen érdekes az a portrészorozat, amelyet Walter Gould amerikai festőművész készített 1851-ben Kütahyában a magyar kolónia tagjairól. Mivel a modellek nem tudták megvásárolnia róluk készült arcképeket, a festő magával vitte őket Amerikába. Ma a

Historical Society of Pennsylvania tulajdonában található. A sorozatból öt szépiarajz digitális másolatának közlési jogát sikerült megszereznünk a kiállításra, Asbóth Sándor, Waagner Gusztáv, Németh József, Greschenek György és Waigli Vilmos portréját. A tábló mellett térkép mutatta be a Kossuth emigráció három éves vándorlásának útvonalát Orsovától a Mississippi fregatt fedélzetéig, amely 1851. november 10.-én érkezett meg Amerika földjére. Az emigráció hosszú és unalmas óráiban a számkivetettek naplórassal múltatták az időt. 1867 után ezek a memoárok kiadásra kerültek, s részletesen mutatták be a Kossuth emigráció mindennapjait, tagjainak egymáshoz való cseppet sem problémamentes viszonyát. E kiadványokból mutattunk be egy válogatást az ötödik tárlóban.

A kiállítás bal oldali falára kerültek az Asbóth amerikai életének egyes állomásait bemutató táblók: a new-yorki mérnököt, majd a polgárháború katonáját, Lincoln tábornokát megidéző képek és dokumentumok. Közülük kiemelkedett az az eddig ismeretlen Barabás Miklós által festett portré, amely polgári viseletben ábrázolta Asbóthot, továbbá azok a rajzok, amelyeket Henry Lovie készített a dandártábornokról, s alapjai lettek a későbbi Asbóth ábrázolásoknak. Itt állítottuk ki azt a nagyméret olajfestményt (Asbóth Sándor Floridában), Rob. Richter alkotását, amelyet az évforduló alkalmából Tilesné Asbóth Ágnes, Ausztriában élő leszármazott ajándékozott a Balatoni Múzeumnak.

Térkép mutatta be Asbóth Sándor polgárháborús tevékenységét, azokat a csatákat, amelyekben ő is részt vett. A frízben elhelyezett színes képen külön kiemeltük a Pea Ridge-i csatát, amelyben kitűnt bátorságával, s amely után dandártábornoki kinevezését megkapta. A látogatók – számítógép segítségével – a polgárháború további magyar hőseit is megismerhették a kiállításban. Meghallgathatták az amerikai polgárháború északi hadseregének himnuszát és az egyik menetindulóját, valamint részleteket tekinthettek meg Bódy Gábor: Amerikai anizs (1975) című filmjéből.

A polgárháborút idézte a kiállítás harmadik exteriőrje: az amerikai polgárháború gyalogságának egyenruháját mutatta be az USA-ból rendelt hiteles viseletrekonstrukció. A mögötte látható, fametszetről készült fotónagyítás Asbóth Sándort és csapatát ábrázolta a Pea Ridge-i csata előtt. (Megjelent Frank Leslie's Illustrated Newspaper című lapban, 1862.) Mellette vitrinben a Hadtörténeti Múzeum Gyűjteményéből származó polgárháborús fegyvereket: puskákat és pisztolyokat láthatott a közönség. Asbóth amerikai életútját bemutató kiállítási egység legfontosabb eleme az a tárló volt, amelyben azt a néhány eredeti dokumentumot és tárgyat mutattuk be, amely hagyatékából a magyar közgyűjteményekbe került: dandártábornoki vezénylőbotját, a róla készült dagerrotípiát és ferrotípiát, valamint további portrékat és néhányat Kossuth hozzá írt leveleiből.

Az **utolsó tabló** a polgárháborús szerepléséért argentinai nagykövetséggel jutalmazott diplomata életét idézte. Argentínába indulása előtt még szerette volna arcából kioperáltatni a Marianna-i csatában belefűrődött lövedéket, de a híres párizsi sebész, Nelaton doktor sem vállalta a műtétet. Buenos Airesben Czecz János személyében honfitársra és jó baráttra lelt. Azonban súlyos sérülései miatt csak rövid ideig tudta ellátni diplomáciai küldetését, 1868. január 21-én elhunyt. A magyar és az amerikai nép is hősként őrzi emlékét.

A kiállítás a zalaegerszegi Göcseji Múzeum, a keszthelyi Balatoni Múzeum, a nagykanizsai Thúry György Múzeum, a Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Tára, Történeti Képtára és Történeti Fotótára, a Duna Múzeum – Magyar Vízügyi Múzeum és Könyvtár, a Hadtörténeti Múzeum és Könyvtár, a Magyar Országos Levéltár, a Budapesti Történeti Múzeum, a Móra Ferenc Múzeum, Szeged, a Somogyi Könyvtár - Vasváry Gyűjtemény, Szeged, a Református Kollégium Múzeuma, Debrecen, a Déri Múzeum, Debrecen, a Miskolci Egyetem Egyetemtörténeti Gyűjtemény, a Helikon Kastélymúzeum Könyvtára, Keszthely, a Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém, az Országos Széchenyi Könyvtár, az ELTE Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék, a Jurisics-vár Művelődési Központ és Várszínház, a Historical Society of Pennsylvania, a Congress of Library, Washington, a National Archives of the USA, a New York Public Library, a Boston College University Libraries, és a Secretaría de Turismo - Ministerio de Industria y Turismo Argentína képi, tárgyi- és dokumentumanyagból készült.

Béres Katalin

Történész-főmuzeológus